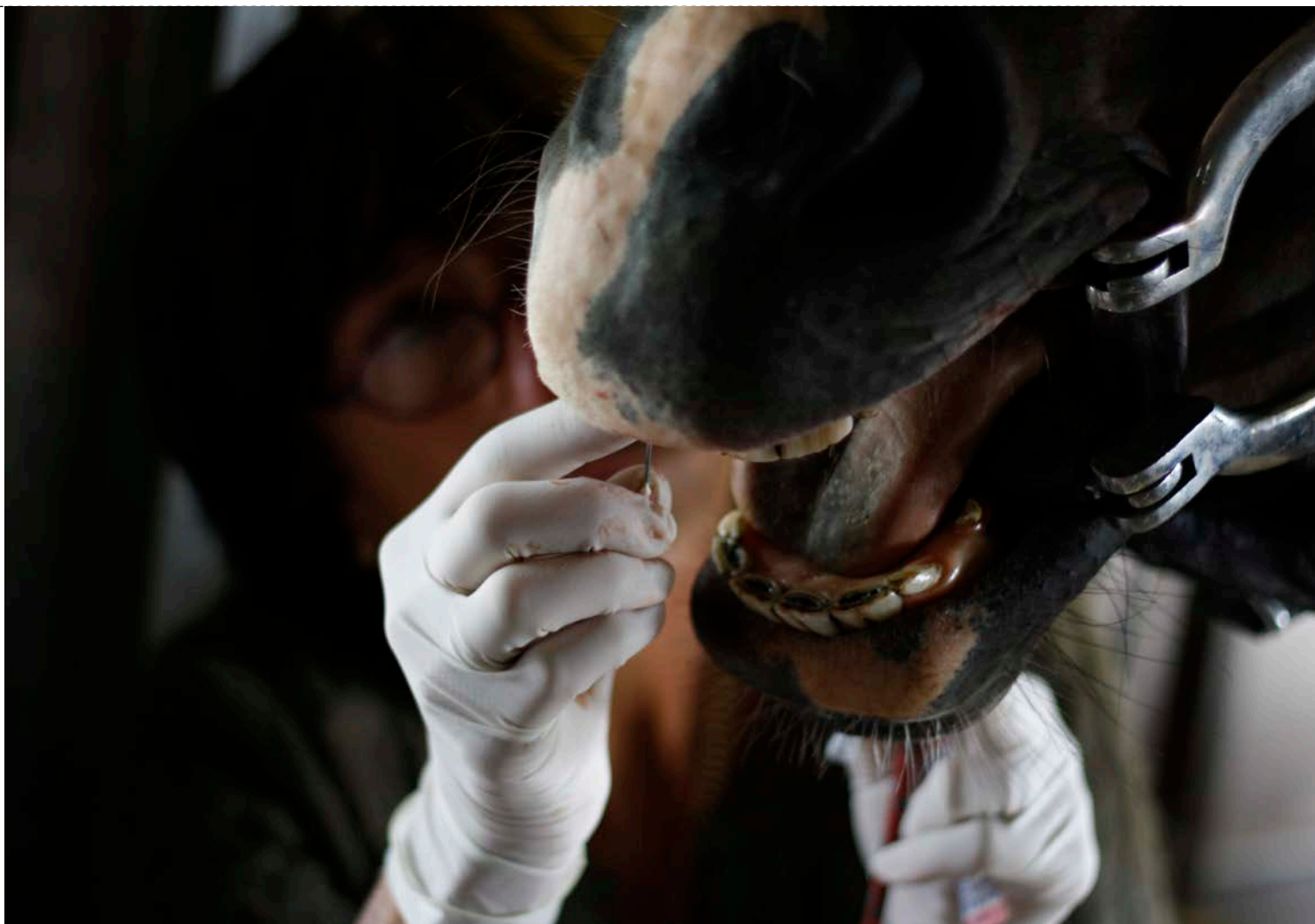

Tandproblemen en oplossingen

Zeg eens Aaaa

Werd vroeger vrij makkelijk de trektang ter hand genomen bij gebitsproblemen, tegenwoordig zoeken dierenartsen vaker naar manieren om tanden en kiezen te behouden. Moet er toch een kies uit, dan zijn er nieuwe technieken die minder ingrijpend zijn voor het paard.

TEKST EN FOTO'S: CARINA BOOIJ

Tijdens de jaarlijkse controle bij een vierjarig paard ontdekte gebitsverzorgster Xandra van der Klis een breuk in een snijtand. De breuk liep door onder het tandvlees en omdat het paard niet lang daarvoor koorts had gehad, verwees ze eigenaresse en paard door naar dierenarts Frank van Leeuwen voor extractie. Die wilde niet direct overgaan tot trekken en nam voor een oplossing contact op met zijn moeder, die humaan tandarts is. Van Leeuwen: 'De tanden van een paard groeien levenslang door en ik zie veel problemen die ontstaan zijn door missende tanden. Doordat de tegenover-

liggende tand niet natuurlijk afgesleten wordt, ontstaan er oneffenheden in het gebit. Dit leidt tot kauwproblemen en kan zelfs problemen bij het rijden veroorzaken. Het zou beter zijn, zeker bij zo'n jong paard, als de tand behouden kan blijven.'

Wortelkanaalbehandeling

Tandarts Mariska van Leeuwen-van Swaay stelde een wortelkanaalbehandeling voor. Allereerst werd het losse element verwijderd. Vervolgens werd, net als bij mensen, de tand uitgeboord en de resten van het zenuwweefsel verwijderd. Van Leeuwen-van Swaay: 'Wat mij verraste, was de vorm van

WORTELKANAAL-BEHANDELING

1. De behandelend arts verdooft de zenuwen
2. Vervolgens verwijdert hij het losse deel van de tand
3. De holte wordt uitgeboord en resten van het weefsel worden verwijderd
4. Er volgt ontsmetting van de zenuwholte
5. Met cement wordt de zenuwholte afgesloten

1

2

3

4

5

het wortelkanaal bij een paard. Ik had ter voorbereiding wat afbeeldingen van paardentanden opgezocht op internet, maar tijdens de behandeling ontdekte ik dat ik deze steeds op zijn kop had geïnterpreteerd. Bij een mens loopt het wortelkanaal in de kaak taps toe, maar bij een paard loopt het juist wijd uit.' Hierdoor kon het wortelkanaal niet zoals bij een mens in het geheel opgevuld worden, maar werd alleen de bovenkant afgedicht met cement. Gebitsverzorgster Van der Klis is enthousiast over de behandeling:

Het wortelkanaal bij een paard is niet hetzelfde als bij mensen

'Ik zal het anderen zeker aanbevelen. Het voordeel van de behandeling is dat het veel minder ingrijpend is. De wortel van zo'n snijtand is bij een jong paard acht tot tien centimeter lang, waardoor bij extractie de kaak wordt geforceerd. Ook ontstaat er een gat in de kaak, wat ertoe kan leiden dat de naastgelegen tanden gaan schuiven of scheef gaan staan.' Van der Klis verwacht dat de tand met drie tot vier jaar weer op gelijk level is met de overige tanden.

Pijnlijke snijtanden

Wortelkanaalbehandelingen bij paarden zijn niet heel vaak nodig. Een tandprobleem dat Hanneke Hermans, specialist chirurgie bij de Universiteitskliniek Utrecht, en haar collega Aukje van Sommeren, dierenarts bij de Ambulante Kliniek, tegenwoordig wel

veel zien, is EOTRH (Equine odontoclastic tooth resorption and hypercementosis). Deze ziekte komt veel voor bij oudere paarden en uit zich in pijn bij het eten. De oorzaak ervan is nog niet bekend. Momenteel wordt er veel onderzoek gedaan naar deze aandoening. Een mogelijke behandeling is het inkorten van de snijtanden. De snijtanden komen dan niet meer in contact met elkaar, waardoor de druk wordt weggenomen. Door de tanden vervolgens rust te geven, kunnen ze zich reorganiseren. Bij ernstige en klinische vormen van EOTRH, is

extractie van alle snijtanden de enige oplossing. Hermans: 'Paarden kunnen daar heel goed mee leven, ze kunnen grazen en zijn weer blij. Eigenaren van paarden bij wie deze behandeling is toegepast, zijn heel tevreden.' Het enige nadeel van extractie van alle snijtanden is dat de tong niet meer tegen de snijtanden rust en uit de mond komt te hangen. Een ander pijnlijk tandprobleem dat veel voorbij komt in Utrecht, zijn diastasen, waarbij ruimte bestaat tussen de kiezen. Daar kan zich voer in ophopen met slijmvliesontsteking tot gevolg. Diastasen komen veel voor bij oudere paarden en kennen verschillende oorzaken. Het kan ontstaan doordat kiezen verkeerd gegroeid zijn of door haken die de kiezen uit elkaar drukken. Ook kiezen die uit de rij staan of uitgegroeide kiezen (kiezen die

langer zijn dan de andere kiezen) kunnen diastase veroorzaken. Ook bij jonge paarden kan het ontstaan tijdens het wisselen. In eerste instantie wordt de ruimte tussen de kiezen goed schoongemaakt met perslucht. Dan kunnen de diastase en het onderliggende tandvlees uitgebreid bekeken worden met de gebittenscoop. Daarna krijgt het paard pijnstilling en aangepast voer. Hermans: 'Hooi en kuil zijn voor paarden als draadjesvlees. Gras of seniorenvoeding is op dat moment een betere optie.'

Als de ontsteking weg is, kan de diastase opgevuld worden met tandklei, zodat er geen voer tussen de kiezen kan achterblijven. Dit wordt geregeld gedaan bij jeugddiastase. Een andere behandelingsmethode is het vergroten van de diastase. Vooral bij oudere paarden ontstaat er aan de tandvleeskant wel eens ruimte tussen de kiezen, waar voer wel makkelijk in kan maar niet uit kan; de zogenoemde klepvormige diastase. Bij het openleggen wordt de ruimte tussen de kiezen overal even breed gemaakt en kan er geen voedsel meer in achterblijven.

Zelfherstellend vermogen

Een nadeel van openleggen is dat je tijdens de behandeling een wortelkanaal kunt openen. Dit hoeft niet altijd tot problemen te leiden. Het paard heeft namelijk een heel groot zelfherstellend vermogen, wat ervoor kan zorgen dat het wortelkanaal weer wordt opgevuld. Diastasen kunnen ook verholpen worden door een kies

te trekken. De ruimte tussen de kiezen is daarna zo groot dat er geen voer tussen kan ophopen. Extractie wordt toegepast als de kies los zit, uit de rij staat, of als andere technieken niet afdoende zijn gebleken.

Kiesproblemen

Problemen aan de kiezen komen geregeld voor bij paarden. Denk aan gebroken kiezen of kieswortelontstekingen. Een kieswortelontsteking aan de bovenkaak kan leiden tot een ontsteking van de bijholtes. De behandeling zal in veel gevallen toch extractie van de kies zijn. Als de kies voorin de mond zit of bij oudere paarden, waarbij de kiezen niet zo lang zijn, kan een kies meestal via de mondholte getrokken worden. In gevallen waarbij dat niet mogelijk is, zijn er nieuwe technieken voor-

handen, waarbij het paard niet onder volledige narcose liggend behandeld hoeft te worden. Een daarvan is de minimaal invasieve buccotomie. Bij deze techniek, ontwikkeld in Duitsland, wordt via een klein sneetje in de wang een schroef in de kies geboord. Aan het uiteinde van de schroef zit een kop waar met een hamer tegenaan getikt wordt. Hierdoor raakt de kies los en kan deze via de mondholte uitgenomen worden. Hermans: 'Als je een gebroken kies hebt waarvan je problemen verwacht, is dit een heel fijne techniek omdat je de kaakholte niet open hoeft te maken.' Bij een andere techniek, die veel wordt toegepast bij een ontstoken kieswortel die heeft geleid tot een ontsteking in de bijholte, wordt een luikje in het bot gemaakt. Via dat luikje wordt met een dunne pin tegen

de kieswortel getikt, zodat deze los komt. Via dezelfde weg kan de ontsteking behandeld worden.

Staan door de scan

Soms is het bij een ontsteking moeilijk om via röntgenfoto's vast te stellen welke kies het probleem is en wat er in de bijholtes speelt. In dat geval biedt een CT-scan uitkomst. Utrecht beschikt vanaf volgend jaar over een staande CT. Het grote voordeel hiervan is dat een paard niet meer liggend, onder volledige anesthesie, door de scan moet. Een paard kan onder een licht roesje staand gescand en behandeld worden. Hierdoor worden de risico's die volledige narcose met zich meebrengt gereduceerd. Voorkomen is echter altijd beter dan genezen. Dat geldt ook voor gebitsproblemen. In Utrecht merken ze dat het bewustzijn over gebitsverzorging onder paardeneigenaren gegroeid is. Van Sommeren ziet wel veel verschil in kunde van gebitsverzorgers en dierenartsen die gebitten behandelen. Gebitsverzorgster is een vrij beroep en daarom zijn er ook gebitsverzorgers zonder goede opleiding. Bovendien mag een gebitsverzorgster niet sederen, waardoor een goede behandeling van de achterste kiezen vaak lastig is. Daarom is er sinds 2010 de Nederlandse Vereniging voor Gebitsverzorging bij het Paard (NVVGP), die als doel heeft het waarborgen en bevorderen van de praktische en theoretische kennis met betrekking tot de gebitsverzorging bij de paardachtigen. Van Sommeren: 'Er is nog een slag te halen in het echt goed willen doen.'

VIJF VEEL VOORKOMENDE GEBITSPROBLEMEN

- 1 **Glazuurpunten** (ook wel enamelpunten of emaillepunten genaamd) zijn scherpe puntjes aan de kiezen, aan de buitenkant van de bovenkaak of aan de binnenkant van de onderkaak, die beschadigingen aan de wang of de tong kunnen veroorzaken.
- 2 **Haken** zijn uitsteeksels op achterste kiezen van de bovenkaak of op de voorste kiezen van de onderkaak, die ontstaan doordat kiezen niet goed op elkaar aansluiten. Haken kunnen beschadigingen van de wang veroorzaken en problemen met nageeflijkheid omdat de kaken niet goed over elkaar kunnen schuiven.
- 3 **Diastase** houdt in dat er ruimte is ontstaan tussen de kiezen, waarin voer zich kan ophopen. Dit kan leiden tot ontstekingen van het tandvlees.
- 4 **Kiesproblemen**, zoals uitgegroeide kiezen (te ver doorgesproeid), gebroken kiezen en losse kiezen, kunnen de oorzaak zijn van diastase of ontstekingen.
- 5 **Doppen** zijn melktanden of -kiezen die tijdens het wisselen niet afgevallen zijn. Doppen kunnen heel scherp worden, wat leidt tot beschadigingen van de wang of tong. Daarnaast kunnen doppen oneffenheid in het gebit veroorzaken en kan er voer tussen gaan zitten.